

Školitelský posudek na dizertační práci Matěje Lövyho: Ecology and activity of mesic Afrotropic mole-rats

Předložená dizertační práce je postavena na čtyřech rukopisech, z nichž jeden již vyšel, další dva jsou přijaty do tisku a čtvrtý se snad v blízké době bude zasílat do redakce. Studie se týkají především aktivity a ekologie rypošů v přirozených podmínkách a témata jsou poměrně pestrá. První je zaměřená na biotopové charakteristiky dvou druhů s odlišnou sociální organizací v místě sympatrie, druhá na biotopové charakteristiky doplněné mapováním podzemních systémů a informacemi o velikosti a složení rodin největšího sociálního rypoše, třetí na telemetrické sledování cirkadiánní a prostorové aktivity stejného druhu a čtvrtá je ekofyziologickou analýzou sezónní aktivity dalšího druhu. Všechny práce přináší původní, nové a (pokud mohu hodnotit) zajímavé výsledky. K větší dokonalosti jim někdy chybí jen větší velikost vzorku. Detailně byly zmapovány pouze dva systémy rypoše obřího (měsíční práce 6-10 lidí), při měření sezónního DEE nám do období dešťů zůstalo málo jedinců, na definitivní závěry ohledně segregace nik v místě sympatrie by bylo zapotřebí více lokalit, no a telemetrie jedné rodiny zůstane hlavně příběhem o životě této rodiny. Za nic z toho претендент nemůže. Takový výzkum zejména na sociálních druzích rypošů naráží na časové, finanční a fyzické limity nejen jedince ale i celé pracovní skupiny. Navíc tento typ bádání je v podstatě velmi málo pružný. Pokud se nám vše nepovede na první pokus, tak se to už často nepovede vůbec, neboť možnost doplnění o další sezónu, popř. operativní zareagování na nastalé komplikace - něco dokoupit, poslat či dokonce vyrobit - je v Africe velmi omezená.

Přestože řada výsledků je spíše předběžných či rovnou anekdotických, jsou i tyto výsledky hodnotné, neboť na rozdíl od většiny „rypošů“ literatury jsou sbírány systematicky a s jasně definovanou metodologií. I při jejich omezené výpovědní hodnotě napomáhají zpochybňovat některé „pravdy“. Jejich důležitost nebo zajímavost bych demonstroval na dvou příkladech. Námi mapované podzemní systémy dvou rodin rypoše obřího (celkem tři kilometry chodeb) jsou úplně mimo výsledky recentní publikace, ve které jsou podzemní systémy chodeb stejného druhu a za srovnatelné velikosti rodin podstatně jednodušší a kratší (tak 10krát). Za tento rozdíl nemůže žádný ekologický faktor, ale jen a pouze odbytá práce konkurenčního týmu. Druhým zajímavým zjištěním je absence téměř jakékoliv aktivity reprodukčního samce v telemetrické studii. Právě minimální aktivita rozmnožujících se zvířat byla jedním ze žhavých kandidátů, kterým autoři článku Dammann a Burda (2006) vysvětlovali delší život rozmnožujících se jedinců. To ovšem nebylo potvrzeno laboratorně ani u rypoše Ansellova a ani rypoše obřího. Náš (opravdu) anekdotický poznatek tento faktor vrací do hry a naznačuje, že výsledky některých laboratorních etologických studií je nutné brát s velkou rezervou. S vědomím toho jaká dřina je studium sociálních podzemních savců a jaká je ochota k jejich bádání v přírodě ostatními týmy si dovoluji tvrdit, že získané výsledky jsou na dlouhou dobu informacemi posledními.

Podle počtu autorů na publikacích je zřejmé, že dosažené výsledky nejsou jen zásluhou Matěje, ale celého týmu a také řady domorodých asistentů. Nicméně jeho příspěvek je výrazný a to zejména ve studiích, kde je prvním autorem. V procesu sepisování je navíc několik dalších manuskriptů, na kterých se významně podílí. Mé hodnocení jeho osoby se dá vyjádřit lapidárně - je s ním radost spolupracovat. Za relativně krátkou dobu (Matěj se do rypošů pustil až v doktorském studiu a přetahuje jen pár měsíců) se rychle dostal do problematiky, naučil se řadu metod, nashromáždil velké množství dat a byl užitečný při předodjezdové přípravě. Dalším velkým pozitivem je ochota kdykoliv pomoci při provozu chovů, experimentech, výuce či nejrůznějších dalších akcích. Měl-li bych hledat nějaký drobný nedostatek, tak to jsou rezervy při vlastním sepisování. Paradoxně to jsou nedostatky jiného druhu, než se kterými se běžně setkávám u studentů. Z většiny z nich se poměrně

obtížně „dostává“ text, který by prokazoval přehled v literatuře a byl by kompletní po stránce věcných informací nebo citací. Matěj naopak při svém nadšení a pílí zahrne školitele i spoluautory takovým množstvím textu, citací a informací, až se text stává naprosto nepřehledným.

Matěj zvládl vše, co se od kandidáta na titul PhD. čeká a to od navrhování studií, sběru dat a analýz až po sepisování textu. Své výsledky prezentoval na několika českých i mezinárodních konferencích. Dotažení doktorského studia do této fáze není tedy pro mne žádným velkým překvapením či vítězstvím. Tím je spíše to, že se z afrických výprav vrátil živý a bez jediné fraktury či stehu. O tom jsem mnohokrát upřímně pochyboval, zejména při jeho pohybu obtížným terénem, kdy si nezadal ani s takovým skálolézem. Kdyby mi na začátku sdělil, že je toxoplazma-pozitivní, možná by skončil v laboratoři, což by byla pro rypoší terénní bádání velká škoda. Podle mého názoru jeho disertační práce splňuje kritéria kladená na uchazeče o doktorský titul a mi nezbyvá nic jiného, než mu popřát vše nejlepší v pracovním i osobním životě.

Radim Šumbera

12.9. 2011

